

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій
вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
Мелітопольський коледж вищого навчального закладу «Відкритий
міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Матеріали XI Міжнародної Інтернет-конференції
22-24 січня 2019 року

Мелітополь, 2019

Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики : матеріали XI Міжнародної Інтернет-конференції (Мелітополь, 22-24 січня, 2019 року) /за заг. ред. В.І. Лисенка, Н.М. Сурядної. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. 176 с. – ISBN 978-966-2489-69-9.

Редакційна рада: **Лисенко В.І.** – доктор біологічних наук, професор, директор Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна»; **Пономаренко В.І.** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фізичної реабілітації Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна»; **Кошелєв О.І.** – доктор біологічних наук, професор, кафедри екологічної безпеки та раціонального природокористування Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького; **Молодиченко В.В.** – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького; **Розова К.В.** – доктор біологічних наук, завідувач відділу «Випускна кафедра» Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, Київ. **Саварін О.О.** – кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології Гомельського державного університету ім. Ф. Скорини, Білорусь; **Сидоряк Н.Г.** – кандидат біологічних наук, професор кафедри анатомії та фізіології людини та тварин Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького, академік Міжнародної академії розвитку людини; **Хоменко С.В.** – кандидат біологічних наук, експерт з екології захворювань та зоології, Продовольча та Сільськогосподарська Організація (ФАО) ООН, Служба Здоров'я Тварин (AGAH), Рим, Італія; **Кургалюк Н.** – професор інституту екології та охорони середовища Академії Поморської, Польща; **Сурядна Н.М.** – кандидат біологічних наук, доцент, завідувача кафедри екології та інформаційних технологій Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна»; **Александров Д.В.** – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького.

Секретар оргкомітету **Фурса В.О.** – старший викладач кафедри соціальної роботи, заступник директора Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна».

Упорядник збірки **Шипілов Д.О.** – лаборант Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна», викладач Мелітопольського коледжу Університету «Україна».

Коректор текстів **Павленко С.С.** – старший викладач кафедри екології та інформаційних технологій, заступник директора Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна».

Рекомендовано до друку Вченою Радою Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна». Протокол № 3 від 30 січня 2019 року.

Збірка містить матеріали доповідей учасників XI Міжнародної Інтернет-конференції «Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики».

Відповідальність за зміст тез доповідей несуть автори.

ISBN 978-966-2489-69-9

© Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
© ТОВ «Колор Принт»

інформаційно-рекламної продукції еколого-просвітницького змісту тощо;

- розробка цільових програм, орієнтованих на різні вікові та фахові групи населення, а також місцевих жителів з урахуванням усталеного способу життя та традицій господарювання;
- постійний розвиток та зміцнення методичної бази для проведення ефективної еколого-освітньої роботи на сучасному рівні, що акумулює відповідний вітчизняний та зарубіжний досвід, а також розробка методичних документів.

Організацією еколого-освітньої діяльності НПП займаються безпосередньо фахівці відділу наукової, еколого-освітньої роботи та рекреаційного благоустрою.

Створення мережі екологічних та туристично-краєзнавчих стежок є одним з ключових напрямів розвитку екологічної освіти та роботи з громадськістю. Для цього пропонується мережа стежок, до якої залучені основні репрезентативні ділянки НПП.

Отже, оптимальну увагу в еколого-освітній діяльності слід приділяти роботі із педагогічними колективами у вигляді проведення різноманітних вікторин, екологічних заходів, акцій, виховних годин, лекцій, тренінгів, екскурсій екологічними стежками по території НПП. Також, враховуючи те, що НПП співпрацює з ВНЗ, де одними з профілів роботи є туризм та біологія, може надаватися допомога у дослідженнях для студентських наукових робіт.

З метою поліпшення еколого-освітньої роботи із учнівською та студентською молоддю доцільним є: формування інформаційних куточків у школах міста та району; створення еколого-освітнього центру; створення та розширення мережі екологічних стежок; залучати працівників відділу державної охорони НПП до еколого-освітньої діяльності та внести даний вид діяльності у посадові інструкції відповідних фахівців; розширення інформаційно-видавничої діяльності; розроблення медіа-плану, за яким готувати регулярні статті, телевізійні сюжети, радіоповідомлення про роботу НПП до місцевих, обласних та національних ЗМІ.

ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Прохорова Лариса Анатоліївна

к.геол.н., доц. кафедри фізичної географії і геології

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Серед глобальних проблем сучасності на передній план виступає екологічна проблема. Погіршення навколишнього середовища гостро ставить питання про необхідність оптимізації взаємодії суспільства з природою. Отже, екологічна проблема має три складові – охорона

навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів, створення гармонічних відносин між суспільством і природою.

У зв'язку з цим великого значення набуває проблема формування екологічної свідомості, суть якої полягає у розвитку цілісного погляду на природу і глибинної єдності з нею людини. Сама природа розуміється не тільки як зовнішнє по відношенню до людини середовище – вона включає в себе людину. Ставлення до природи тісно пов'язане з сімейними, громадськими, виробничими, міжособистісними відносинами людини, охоплює всі сфери свідомості: наукову, політичну, ідеологічну, художню, моральну, естетичну, правову [1].

В останні роки в екологічній свідомості виразніше проявляється моральний аспект. Моральне ставлення до природи означає здатність бачити за природою іншу людину з її інтересами і потребами. Моральне ставлення до природи – ціннісне ставлення. Цінність – це значення предметів і явищ для задоволення потреб людини. Отож, цінність має соціальний характер. Природа сама по собі, без людини не має цінності. Моральне ставлення до природи відображає її цінність для суспільства з точки зору моралі. В цьому випадку ставлення до природи може бути розглянуто через етичні категорії – добра і зла, обов'язку, відповідальності, совісті, честі і достоїнства, сенсу життя і щастя.

Так, гуманне ставлення до природи сприймається як добро, а хижацьке ставлення до неї – як зло. Особливу актуальність сьогодні має категорія відповідальності. Відповідальне ставлення до природи вимагає урахування наслідків втручання людини в природу. В зміст категорії обов'язку включаються і обов'язки людини перед природою. Совість повинна контролювати і оцінювати вчинки людини по відношенню до природи. Своєчасно звучать сьогодні слова Альберта Швейцера про спокійну совість як винахід диявола. Вони сприймаються як життєвий орієнтир для кожної мислячої людини, заклопотаної долями людства. Справою честі кожної людини є турбота про збереження природи. Достоїнство людини полягає в тому, щоб не чинити аморальних вчинків по відношенню до природи. Категорії сенсу життя і щастя втрачають всякий сенс, якщо не буде вирішена екологічна проблема [2].

Розширюється сфера моральної свідомості як на раціональному (норми, принципи, ідеали, оцінки), так і на чуттєво-емоційному рівнях. Так, нормою поведінки кожної людини сьогодні повинно бути правило «Не нашкодь природі», гуманізм як моральний принцип повинен включати в себе гуманне бережливе ставлення до природи і, перш за все, до живої природи. Ідеал як зразок морально досконалого суспільства не можна уявити без гармонічних відносин людини з природою, сфера моральної оцінки сьогодні розповсюджується і на природу.

Існує тісний взаємозв'язок між багатством природних зв'язків і багатством духовно-емоційного світу людини. Зубожіння природи може

привести до зубожіння духовного світу людини.

Екологізація буденної свідомості – веління часу. Процеси урбанізації призвели до ізоляції багатьох людей від природи. А це потягло за собою посилення раціоналізму, звуження чуттєво-емоційно світу. В цих умовах зрозуміла потреба людей спілкуватися з природою. Але часто ця потреба задовольняється за рахунок руйнування природи. Тому великого значення набуває виховання у жителів міст морального ставлення до природи.

В зв'язку з сучасною екологічною ситуацією особливого значення набуває етичне вчення великого гуманіста А. Швейцера. Істинна філософія, за А. Швейцером, повинна виходити з безпосереднього факту свідомості: «Я є життя, яке хоче жити, я є життя серед життя, яке хоче жити». Звідси основним принципом моралі є благоговіння перед життям. Цей принцип розповсюджується на будь-яке життя. Принцип благоговіння перед життям сприймається сьогодні як орієнтир дійсності, який розкриває уявлення про обов'язок людини перед природою. Цей обов'язок полягає в тому, щоб не знищувати живе заради забави, не бути безтямно жорстоким по відношенню до будь-якого життя. Етика А. Швейцера не кличе до пасивності. Він прекрасно розумів, що будь-яка діяльність пов'язана з втручанням в природу [2].

Метою екологічного виховання повинне бути розуміння єдності людини і природи, відповідальності за її стан. Метою морального виховання є формування моральної особи. Сьогодні екологічне виховання повинне мати чітке моральне спрямування, а моральне – екологічне. Тільки моральна людина, озброєна екологічними знаннями, здатна сьогодні попереджувати та вирішувати екологічні проблеми. Тільки за цих умов суспільство може досягти оптимізації взаємозв'язку з природним середовищем. *Інакше людству погрожує* неминуча катастрофа. В зв'язку з цим у суспільній свідомості повинна статися переорієнтація. Суспільство повинне розглядати природу як джерело духовного багатства, без якого неможливе життя людства.

Список використаних джерел:

1. Прохорова Л. А., Зав'ялова Т. В., Непша О. В. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства. *Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького. С.143-146.
2. Швейцер А. Благоговение перед жизнью: пер. с нем. / Сост. и посл. А. А. Гусейнова; общ. ред. А. А. Гусейнова и М. Г. Селезнева. Москва: Прогресс, 1992. 576 с.